

Jens Sörensen, Utrikespolitiska institutet,

Civilsamhället och den nya bistånds- och säkerhetspolitiken

2007-2013

Syftet var att studera hur begreppet civilsamhälle (CS) används inom den nya bistånds- och säkerhetspolitiken samt vilken roll detta begrepp har i politikens förändring. Mer specifikt analyserades begreppet och ideologin om CS i relation till biståndspolitik och stödet till återuppbyggnad efter krig. Metoden var text-, dokument och policyanalys där fokus var på hur CS konceptualiseras, vilket sattes i relation till dess historiska användning inom liberal teori och statsteori. Särskilda forskningsfrågor var hur internationella biståndsgivare och NGO-er konceptualiserar CS i sin policy och strategi för återuppbyggnad efter krig, demokratisering, och transition; vilka diskursiva fält som i samtida biståndsfilosofi associeras med termen CS, samt i vilka avseende dessa utnyttjar eller drar på tidigare begreppsanvändning och förståelse inom en lång europeisk tradition; och vilka implikationer detta har för den internationella biståndspolitikens teori och praktik inom återuppbyggnad efter krig och demokratibistånd. Projektet beviljades stöd 2007 men eftersom det kunde kombineras med post-doktorala anslag på UI och vid GU försenades och förlängdes det till perioden 2009-12.

Projektets övergripande syfte och ram behölls med vissa utvidgningar och justeringar alltmedan forskningen utvecklades. Specifikt utvidgades fokuset på hur CS konceptualiseras till att även omfatta förändringar i hur staten konceptualiseras.

Projektets tre viktigaste resultat

För det första blev det tydligt att problemet över hur CS konceptualiseras och dess betydelse i relation till utveckling-säkerhet måste analyseras i relation till hur synen på staten förändras, särskilt i post-konfliktuell stats- och återuppbyggnad. Den syn och förståelse man inom biståndsindustrin hade om CS kom att tydliggöra aspekter i hur synen på staten förändras.

Exkursionerna i intellektuell historia och begreppshistoria visade däremot att begreppet som det idag används inom bistånds- och säkerhetspolitik är tomt på historiskt innehåll (eller frikopplat), även om positiva konnotationer av termen CS kan överföras och utnyttjas i helt nya diskursiva sammanhang. På så sätt ledde den initiala forskningen om CS till ett bredare tema om förändringar i internationell utvecklings- och säkerhetspolitik med avseende på synen på staten, dess roll i utveckling och säkerhet, och i relation till samhällsstyrningen i post-konfliktuella samhällen. Detta genererade ett bredare forskningsfält och öppnade upp för nytt internationellt forskningssamarbete.

För det andra: den samtida synen på CS såväl som staten, och statsbyggnadens och CS-främjandets politiska praktik i syd, och särskilt i post-konfliktuella miljöer, måste förstås i termer av nyliberal säkerhetsstrategi. Premieringen av CS, ofta reducerat till NGO-er, var instrumentellt för biståndsindustrins expansion under 1990-talet och för att skapa nya vägar till intervention i biståndets mottagarsamhällen. Snarare än att se det som att 'staten tillbakavecklades', följdes detta av ett nytt fokus på institutioner och internationell statsbyggnad som bäst kan förstås som en transformation av staten i det globala syd, särskilt i post-konflikt missioner, och som en anpassning av staten för att kunna genomdriva nyliberala reformer och säkerhetsstrategier för att lindra den sociala effekten av sådana reformer (t.ex genom fattigdomsstrategier). Karaktären på staten som premieras, särskilt i stats- och återuppbyggnad efter krig, kan bäst beskrivas som en Human Security State (en säkerhetsstat är möjligen den bästa översättningen). Denna skiljer sig markant från den post-koloniala 'utvecklingsstaten' (Developmental State), vilken formades utifrån den Keynesianska synen på staten i Väst (c.a. 1945-80). En Human Security State är en stat som inte längre aspirerar till övergripande generell välfärd, utan endast till att förse grundläggande 'kritisk infrastruktur' av vilken befolkningar är beroende. Det är i detta sammanhang man bör förstå premieringen av CS och NGO-er.

För det tredje: medan det övergripande målet för premieringen av CS och statsbyggnad i post-konfliktuella etno-plurala samhällen är att bidra till försoning, demokratisering och utveckling, och mer generellt till fred och säkerhet, så är det faktiska resultatet dåligt. Från Kosovo och Bosnien-Hercegovina till Irak och Afghanistan har det varit mycket lite förbättring i något av dessa avseenden, även efter 10-15 års intervention. I stället pekar materialet på att den här typen

av politik och strategi bidrar till och förstärker eller cementerar etnisk, spatial och social fragmentering. Detta betyder att den samtida politiken i dessa avseenden är kontraproduktiv till sina uttalade syften och mål och att vi i stället bör förstå politiken i termer av strategier inom en kontinuerlig säkerhetsstyrning eller 'katastrofpolitik'. I detta avseende uttrycker de en reträtt från tidigare (modernistiska) ambitioner till (global) utveckling och säkerhet.

Projektet ledde också till fruktsamma forskningssamarbeten både nationellt och internationellt. På ett tidigt stadium kontrasterades 'Västerländska' liberala begrepp och praktiker inom bistånds- och säkerhetspolitik med ett framväxande asiatiskt – särskilt kinesiskt – konkurrerande paradigm. Exempelvis saknas helt idén om CS och stöd till NGO-er i kinesisk och asiatisk utvecklingspolitik. Samtidigt har Kinas betydelse inom utvecklingspolitiken och särskilt dess roll i Afrika ökat kraftigt det senaste decenniet. Frågor om ett framväxande faktiskt existerande konkurrerande bistånds- och utvecklingsparadigm (efter Sovjets kollaps) utforskades i samarbete med en sinolog på UI och forskare i Storbritannien, Kina och Sverige. Ett första resultat var antologin 'Challenging the Aid Paradigm: Western Currents and Asian Alternatives', publicerad av Palgrave Macmillan (Sörensen 2010). Vidare samarbete möjliggjordes genom nätverksstöd från RJ och resulterade i ett specialnummer: *The End of the Development-Security Nexus? – The Rise of Global Disaster Management* (Development Dialogue No. 58).

Nya forskningsfrågor som genererats

Projektet har lett till nya frågor kring förändringarna inom den liberala synen på staten och inom liberal styrning med särskilt hänseende på utveckling och säkerhet, särskilt omdefinieringen av säkerhet och det diskursiva skiftet mot 'resilience' (den svenska översättningen 'motståndskraft' är här inte heltäckande) och 'kritisk infrastruktur'. Ett nytt projekt har formulerats kring detta, med fokus på utvecklingen från civilförsvaret till samhällsskydd i jämförande europeiskt perspektiv. Projektet har också genererat frågor om konkurrerande utvecklingsnormer som blir allt tydligare i en ny strategisk relation i Afrika (särskilt mellan Västliga intressen och aktörer och Kinesiska, men även med Indien och Islamiska intressen och aktörer). Ett forskningsprojekt med empirisk fokus på Sudan och Sydsudan håller på att formuleras kring detta.

Två viktiga publikationer från projektet

Som redan nämnts genererade projektet ett samarbete kring att utforska utmaningar mot Västerländska utvecklings- biståndsnormer, vilket resulterade i antologin *Challenging the Aid Paradigm: Western Currents and Asian Alternatives* (Palgrave Macmillan 2010). Utöver redaktörskap bidrog jag med tre kapitel. Som en andra viktig publikation kan nämnas den senaste, artikeln: *The Return of Plural Society: State-building and Social Splintering*, peer-reviewed och accepterad för publicering i *Alternatives* (våren 2013). Artikeln analyserar hur samtida liberala utvecklings- och säkerhetspolitik, som den uttrycks i statsbyggnad efter konflikt, utgör en radikal attack på den modernistiska synen på staten och bidrar till etnisk, social och spatial splittring.

Annan spridning av forskningen

Annan spridning innefattar konferenser, särskilt ISA's (International Studies Association) årskonferenser i New Orleans (2010) och Montreal (2011), och en inom nätverket Govemark, på Georgetown University (Washington DC, 2010). Papers och work-in-progress har också presenterats på internationella arbetsmöten (workshops) inom nätverket INDESENT, som jag organiserat på Utrikespolitiska Institutet (och som möjliggjorts genom ett nätverksstöd från RJ). Populärvetenskaplig spridning har skett genom föreläsningar, artikelpubliceringar, och en TV-sänd föreläsning i Kunskapskanalen, som organiserades på VR, ett antal öppna seminarier på UI, och ett i samverkan med studentföreningen i Lund (november 2012). Vidare har två seminarier / workshops arrangerats på UI med policy-sektorn (med deltagare från UD, Sida, ett antal ambassader). Jag organiserade även en paneldebatt för den intresserade allmänheten med Sida's generaldirektör och ett antal internationella forskare (UI i maj 2012). Populärvetenskapliga artiklar har publicerats i *Internationella Studier*, *Tvärnsnitt* och *Världspolitikens Dagsfrågor*, och hösten 2012 sändes en populärvetenskaplig föreläsning i Utbildningsradion. Detta har gjort att spridning har säkrats först i internationella vetenskapliga sammanhang (publikationer, konferenser), sedan till policy-sektorn, myndigheter och praktiker, och slutligen populärvetenskapligt till en intresserad allmänhet genom artiklar, föreläsningar och paneldebatter.

Vidare har spridning av forskningen kommit till uttryck i undervisningen genom att flera av mina artiklar används på universitetskurser i Sverige, Storbritannien, USA, Japan och Serbien.

Publikationer

Publications (selected):

Sörensen, J. S (2010) 'Challenging the Aid Paradigm: Western Currents and Asian Alternatives' Palgrave Macmillan

Co-edited Journal Issue

Sörensen, J. S & F. Söderbaum (2012) 'The End of the Development-Security Nexus? – The Rise of Global Disaster Management' Development Dialogue 58

Articles and Chapters

2012 'The Return of Plural Society: State-building and social splintering' Forthcoming in 'Alternatives', Spring 2013.

2012 'Reconstituting Crisis: Revisiting the Dayton and Rambouillet Agreement' forthcoming April 2013 in Eriksson, M & R. Kostić; (Eds) Mediation and Liberal Peacebuilding, Routledge Studies in Intervention and Statebuilding, Routledge

2012 'Intervention and Statebuilding in Kosovo' forthcoming Jan 2013 in Chandler, D and T. Sisk (Eds) Routledge Handbook on International Statebuilding, Routledge

2012 'War Makers and State Makers: On State Formative Networks and Illiberal Economy in Kosovo' in Bliesemann de Guevara, B (Ed) Statebuilding and Stateformation: The Political Sociology of Intervention, Routledge

2012 'The Failure of Statebuilding' in Sörensen, J. S & F. Söderbaum (Eds) 'The End of the Development-Security Nexus?: The Rise of Global Disaster Management, Development Dialogue 58, 2012

2012 Sörensen, J. S and F. Söderbaum (2011) 'The End of the Development Security Nexus: Toward Global Disaster Management' in Sörensen, J. S & F. Söderbaum (Eds) 'Intervention as the New Security Order: Toward Global Disaster Management, Development Dialogue 57, 2011

2010 'Reinventing Development for the 21st Century?' Introduction in Sörensen, J. S (Ed) Challenging the Aid Paradigm: Western Currents and Asian Alternatives, Basingstoke: Palgrave Macmillan

2010 'Aid Policy, Civil Society and Ethnic Polarisation' in Sörensen, J. S (Ed)

Challenging the Aid Paradigm: Western Currents and Asian Alternatives, Basingstoke: Palgrave Macmillan

2010 'The "Bios" and "Geo" of Contemporary Development-Security Policy' in Sörensen, J. S (Ed) Challenging the Aid Paradigm: Western Currents and Asian Alternatives, Basingstoke: Palgrave Macmillan

In Swedish

2009 'Bortom Butmir: Bosnien-Hercegovinas konstitutionella kris' Internationella Studier, Vintern 2009, Utrikespolitiska Institutet

2008 'Biståndets roll i en Världsordning: En kortkort historik' Internationella Studier, Våren 2008, Utrikespolitiska Institutet

2008 'Kosovo – Vägen till oavhängighet' Världspolitikens Dagsfrågor 7-8/2008,